

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΖ'

Σάββατο Ἀθήνα, 27 Ἰουνίου 1920

ΑΡΙΘ. 690

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ: Ἡ ἀνάστασις τοῦ δασκάλου.

ΔΗΜΟΣΦ. ΒΟΥΤΥΡΗΣ: Μακρὰ ἀπ' τὸν κόσμον. (Τέλος).

ΦΙΛΗ ΒΑΤΙΔΟΥ: Μὲς στὴν ἀλήθεια.

ΜΙΧ. ΘΗΡΒΑΝΤΗΣ - Κ. ΚΑΡΘΙΟΣ: Ὁ Δὸν Κιχότης (συνέχεια).

ο **"ΝΟΥΜΑΣ,":** Φαινόμενα καὶ πράγματα.

ΓΡ. ΞΗΝΟΠΟΥΛΟΣ: Ἡ παράστασις τοῦ Ψυχολόγου.

ΤΥΜΦΡΗΣΤΟΣ: Σύγνεφα.

ΑΓΗΣ ΛΕΒΕΝΤΗΣ: Τραγοῦδι.

Π. ΠΑΠΑΧΡΗΣΤΟΔΟΥΛΟΥ: Ἡ δημοτικὴ στά σκωλειά.

ΑΠΟ ΒΛΟΜΑΔΑ ΣΕ ΒΛΟΜΑΔΑ: Νεοελληνικὴ φιλολογία.—Ἡ Κοινὴ γνώμη.—Νέα βιβλία.—Χωρὶς γραμματόσημο.

Ἡ ἀνάστασις τοῦ δασκάλου

Διὸ ἐγγράφα ἱστορικὰ. Τὸ περίφημο ἄγγραφο τῆς «Ἐνώσεως τῶν Λειτουργῶν τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως» ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος, ἡ παλληκαριστικὴ διαμαρτυρία τοῦ καθηγητῆ Παπούλια ἀπὸ τὸ ἄλλο. Σημαιοφυγῆς ἀρρωστης, ποὺ θὰ μείνῃ μουντζούρα αἰωνία στὴν ἱστορία τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, τὸ ἐγγράφο τῆς Ἐνώσεως, ὑγεία, φῶς, νιάτα, ἐλπίδα, τὸ γραμματικὸν ἀγνωστὸν καθηγητῆ ἀπὸ τὴ Μεγαλοπολὶ ποὺ τοῦ μὰ νὰ δηλώνῃ πῶς οὐκ καταδέχεται πιά, δὲν τὸ ἀνέχεται ἢ φιλοτιμία του, νὰ εἶναι μέλος τέτοιου συνόλου.

Ἄς μὴν ἀφήσουμε λοιπὸν τὴν ἀπελπισίαν νὰ κυριέψῃ ολοκληρωτικὰ τὴν ψυχὴν μᾶς καὶ ἄς διώξουμε τὴ βαρυθυμιά ποὺ σὰ μαῦρο σύννεφο τὴν πλάκωνει. Ὑπάρχουν λοιπὸν καὶ μέσα στὸν κλάδον τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως οἱ νέοι, οἱ γεροὶ, ἀπέναντι τοῦς γέροντος, τοῦς ἀδιόρθωτους, τοῦς σάπιους. Ἀδιάφορο ἂν αὐτοὶ εἶναι σήμερον πέντε ἢ δέκα ἀντίκρου στὸ μέγαλον πλῆθος τὸ ἀνίδεον, ποὺ ἀκολουθεῖ μοιρολατρικὰ τὸ δρόμον τῆς τύχης. Οἱ πέντε αὐτοὶ θὰ γίνοντες εἰκοσι, ἑκατὸ, χίλιοι. Αὐτοὶ θὰ χρησιμεύουν γιὰ μαγιά, αὐτοὶ θὰ φέρουν τὴν ἀνοιξὴ καὶ τὴν ὑγείαν σ' ἕναν ἀρρωστο κλάδον, μὲ τόσο μεγάλη ἀποστολή, μὲ τόσο καθυστερημένον. Ὁ καθηγητῆς Παπούλιας μὲ τὴ γενναίαν χειρονομίαν του ἀνοίγει τὸ δρόμον. Οἱ ἄλλοι, οἱ δυνατοὶ, οἱ γεροὶ, δὲν ἔχουνε τώρα παρὰ νὰ ἀκολουθήσουνε. Ἄς φροντίσουνε νὰ γνωριστοῦν ἀναμεταξύ τους, ἄς συνεννοηθοῦν, ἄς εῖξουνε τὰ θεμέλια γιὰ μιὰ καινούριαν, γερὴ Ἐνωσιν. Σ' αὐτοὺς ἔπεσε ὁ κληρὸς νὰ ἀναμορφώσουνε τὸν κλάδον. Αὐτοὶ μὲ τὰ δυνατὰ μπράττα τους θὰ πιάσουνε τὸ δάσκαλον μὲ τὰ τρεμουλιάρικα πόδια, τὸ φοβισμένον, τὸν ἐξευτελισμένον καὶ πεσμένον στὴν κοινὴ συνείδησιν, γιὰ νὰ τονε στηθοῦν ὀρθῶ, ἀλύγιστον, σεβαστὸν ἐκεῖ ποὺ ἡ σύγχρονη ζωὴ τονε θέλησε, στὴ θέσιν ποὺ ἡ ἀνάγκη τῶν πραγμάτων τον προορίζει.

Γιατὶ ὁ σύγχρονος δάσκαλος ἔχει μέγαλον ῥόλον νὰ παίξῃ στὸ δράμα ποὺ ἀπὸ μέρα σὲ μέρα ξετυλίγεται μὲ σκηναὶς μεγαλόπρεπες, ὅσο νὰ σημάνῃ ἢ ὄρα τῆς μεγάλης καθάρσεως. Δὲ θὰ εἶναι ὁ σύγχρονος δάσκαλος τὸ ὑπομονητικὸν πλάσμα ποὺ ὄλοι ὡς τώρα γνω-

ρίζουμε, δίχως δική του θέλησιν, δίχως δική του σκέψιν, καταδικασμένον νὰ λυώνει τὴν ἀχαρὴν ζωὴν του, πάντα ζεμένον στὸ μαγκανοπήγαδον τῆς σκληρῆς ἀνάγκης, τῆς νεκρῆς συνήθειας. Ζοῦμε σὲ μιὰ ἐποχὴ ἀναδημιουργίας. Ἡ ζωὴ ξαναπλάθεται, εἶδωλα ποὺ ὁ κόσμος τὰ προσκυνοῦσε ὡς τώρα γιὰ θεοὺς, πέφτουνε χάμω συντριμμένα, καὶ τὰ πλήθη ξαφνιασμένα βλέπουνε πῶς κάτω ἀπὸ τὴς μπογιῆς καὶ πίσω ἀπὸ τὰ φαταχτερά στολίδια δὲν κρυβότανε ἄλλο, παρὰ ὁ ταπεινὸς καὶ εὐκολοσύνητριφος ἀπλὸς.

Σὲ μιὰ τέτοια ἱστορικὴ στιγμὴ τὸ ἔργον τοῦ δασκάλου, τὸ ἀγνοημένον, τὸ περιφρονημένον, ὑψώνεται σὲ ἀληθινὴ θεησκευτικὴ ἱεραουργία. Ὁ δάσκαλος, ἀληθινὸς ἱεροφάντης, μὲ τὸ καινούριον Βαγγέλιον ὑψωμένον στὰ ἀγνὰ χέρια του, θὰ καλέσῃ τὸ λαὸν στὴν μεγάλην Ἀνάστασιν, αὐτὸς θὰ τοῦ ἐξηγήσῃ τὴν ἀνάγκη τοῦ μεγάλου Ἐξιλασμοῦ, αὐτὸς θὰ τοῦ θεορμάνῃ τὴν ψυχὴν, θὰ τὴν πυρώσῃ, θὰ τὴν χαλυβδώσῃ σὲ δικοτὴν ἀξίαν καταστροφῆς καὶ ἀναδημιουργίας.

Γιὰ νὰ φτάσῃ στὸ ὕψος αὐτὸ ὁ δάσκαλος, θὰ περάσῃ πολλὰ στάδια. Ἡ ψυχὴ του ἢ σκουριασμένη πρέπει νὰ λάμπῃ στὸν ἥλιον ὡς κοφτερὴν λεπίδα, τὸ κορμὶ του τὸ λιγυσμένον, νὰ ὑψωθῇ ἴσιον, περηφανόν, σὰ στέλεχος κρινόν. Τὰ παιδιά θὰ ρουφηξοῦν τότε τὴν μυρουδιά του καὶ θὰ ἀναζωογονηθοῦν. Ἡ ψυχὴ του πρέπει νὰ μουσκολήσῃ, τὸ σκολεῖον τὰ ἀρχαιασμένον νὰ γίνῃ περβόλι. Καὶ αὐτὸ θὰ γίνῃ ὅταν μέσα στὸ σκολεῖον θὰ πάφῃ νὰ καλλιεργεῖται ὁ σκολιὸς τῆς ψευτιᾶς, ὁ φλόμος τοῦ μίσους καὶ τῆς ἀδικίας, ὅταν ὁ δάσκαλος ἀπὸ τὸ ὑπομονητικὸν γομάρι, ποὺ ὅτι τοῦ κανοναρχοῦν ἀπὸ πίσω οἱ ἐπιτήδειοι, τὸ ξαναλέει μηχανικὰ, ἀσυνείδητα, ὡς ὑπνωτισμένον, μὲ μιὰ καλοκάγαθον ἀνιποψίαν, μεταβληθῇ σὲ συνειδητὸν ὄργανον, γιὰ νὰ γίνῃ ἡ ζωὴ ὠραιότερη.

Αὐτὲς τὴς γλυκῆς σκέψης μᾶς φέρνει στὸ νοῦ ἡ ὁμορφὴ χειρονομία τοῦ καθηγητῆ Παπούλια. Πιστεύουμε στὴν ἀνάστασιν τοῦ «Δασκάλου» καὶ μαζί του στὴν ἀνάστασιν ὅλου τοῦ Λαοῦ. Τὸ σκολεῖον, μιὰ κυψέλη ποὺ ν' ἀντιβουίζει τὴν χαρὰν τῆς Ζωῆς, νὰ θησαυρίζῃ τὸ μέλι τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῆς Ἀγάπης. Ὅχι λόγια χοντρά, θάνασσα, λόγια ἐκδίκησης καὶ μίσους. Τέτοια λόγια δὲ θάκουστοῦν ποτὲ ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ δασκάλου ποὺ φανταζόμεσθε μέσα σὲ μιὰ κρηὴν κοινωνίαν τοῦ σκολεῖου, ποὺ θὰ εἶναι ὡς ἕνας κα-

θρέφτης της μελλούμενης κοινωνίας. Είναι φανταστικός, είναι άνοπαρχτος τάχα ο τύπος αυτός του δασκάλου που όνειρευόμαστε ; 'Ο δάσκαλος θα εξακολουθήσει λοιπόν πάντα να είναι κακός, άσχημος ; Είναι ανάγκη της ζωής ο νόμος του αλληλοσπαρχμού, όπως μās διδάσκουν οι ώραιόπαθοι ή συμφρονολόγοι άπολογητές του Κακού ; 'Εμείς οι όπτιμιστές πιστεύουμε σε μιá Ζωή καλύτερη. "Όταν ή γής που είναι γιομάτη σήμερα άγκάδια και πέτρες, ή ποτισμένη με τή χολή του μίσους, με τόν ιδρωτα της άδικίας, καθαριστεί και καλλιεργηθεί, θα αναδώσει τά ώραιότερα λουλούδια της. Δέν είμαστε άπλοχοί όνειροπόλοι, όπως θα μās χαρακτηρίσουν εύκολα οι θετικοί κ' οι έξυπνοι. Ίσως να είμαστε περισσότερο πραχτικοί παρ' ό,τι αὐτοί φαντάζονται. Φτάνει να συμφωνήσουμε που τελειώνει τó όνειρο και που αρχίζει ή κρούα πραγματικότητα. 'Εμείς βλέπουμε έναν όργανισμό δημιουργικό, που πυρώνει τις φλέβες των ανθρώπων, άκούμε τή βοή της καταγίδας που μās στέλνει από μακριά τή φοβέρα της, ρουφάμε τήν εύωδιά της γής που μυρίζει βροχή. Είναι ή εδεργετι-

κή βροχή που ξεπλένει και κάνει τις πέτρες νάστραφτούνε άσπρες στον ήλιο.

'Ο όμορφότερος ρόλος στο έργο της αναδημιουργίας, ύστερος από τήν άγρια καταγίδα, προορίζεται για τó δάσκαλο. Γι αυτό θα θέλαμε κι ο Ρωμικός δάσκαλος να μη βρεθεί καθυστερημένος, κατώτερος από τήν άπιστολή του, ταπεινότερος μπρος στους Εύρωπαίους συνάδερφους του. 'Υπάρχει κ' εδώ δουλιά για τó δάσκαλο, αρκετή να ικανοποιήσει κάθε άνώτερη φιλοδοξία. Τά δυό μεγάλα τέρατα, τó τέρας του Ραγιαδισμού και τó τέρας του Μπιστριωτισμού, αυτός θα τά πνίξει μέσα στις δυνατές χούφτες του. "Όσοι νοιάζοντε μέσα τους τή δύναμη να δουλέψουνε γι αυτό τó σκοπό, άς δώσουνε τó γληγορότερο τά χέρια ο ένας στον άλλον, κ' έτσι σφιχτά χεροπιασμένοι, άς βαδίσουνε τó δρόμο τους τόν άγκαθόσπαρτο, με τó κεφάλι άψηλά, με τά μάτια γυρισμένα προς τó φως της μεγάλης 'Ανατολής, που γλυκοροδίζει πίσω από τó άψηλό βουνό της σκοτεινής 'Αμαρτίας.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

ΔΗΜΟΣΘ. ΒΟΥΤΥΡΑ

ΜΑΚΡΥΑ ΑΠ' ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

5

— Αυτός είναι, αυτός... Ποιός άλλος θάνα; Λέει και τόν τόπο του... Αυτό τó τέρας είναι, αυτός πνίγμε και πάει !

— Μά ποιός πνίγμε; ρώτησα γώ, για ποιόνα λέτε ;

Είχα άκούσει καλά και είχα καταλάβει, αλλά ρώτησα έτσι.

— 'Ο περίφημος εξάδερφός μου, ο Κώστας Παρδέλης ! μου άπάντησε ο πατέρας μου, αυτός πνίγμε, δέν άκουσες για ποιόνα λέμε τόση ώρα ;... Αυτός, αυτός... Καί, καθώς φαίνεται, είχε ξεκιτήσει να μās έρθει κ' εδώ ! Κ' εδώ να μη μās αφήσει ήσυχους ! Βάζω στοιχημα ότι εδώ έρχότανε... 'Αλλ' ύπάρχει Θεός ! 'Αργεί, αλλά δέ λησμονεί...

'Ο πατέρας μου πίστευε τώρα στο Θεό, ενώ πρό ήμερών δέν πίστευε σε τίποτα.

Και ξακολούθησε :

— Τώρα εμπρός, θα φύγουμε κ' έμεις από δω, από τήν έρημιά, και θα πάμε πάλι πίσω, θα πάμε πάλι μέσ στην εύτυχία, εκεί, εκεί !... Κι όλα θα οιάξουν, όλα θα διορθωθούν...

'Η μάνα μου έπειτα, είπε στον πατέρα μου, πώς καλό θάτανε να πληροφορηθεί καλά, να δεβαιωθεί, πριν κάνουμε τó ταξίδι και βρεθούμε μπερδεμένοι. 'Ο πατέρας μου τής άπάντησε πώς τόχε σκεφτεί αυτό, και ότι θα δεβαιωνόταν πρώτα κ' έπειτα θα φεύγαμε.

Τό βράδυ στο τραπέζι μιá σιωπή μās βάρυνε. 'Ο πατέρας μου και ή μάνα μου σιωπηλοί μένανε. Κάτι είπανε, για μιá στιγμή μόνο, και πάσανε.

Και είχανε διώξει και τά μικρά, γιατί φίλαρούσα-

νε, λέγανε για τόν τόπο που θα πηγαίναμε, θυμόντουσαν τις φιληνάδες τους. Κι αυτά πήγανε σ' ένα άλλο δωμάτιο και καθίσανε στο βάθος, όπου φωτιζόταν περισσότερο απ' τó φως της σελήνης, παρά απ' τó φως του λυχναριού, και κεί άρχισανε να τραγουδούνε :

Βαπόρι, βαποράκι,
που πās γιαλό, γιαλό...

Κ' είταν αυτή τή βραδιά μιá ήσυχία έξω, μιá γαλήνη, που θυμίξε τις άνοιξιάνικες βραδιές.

Εγώ κοιτάζα τó σπίτι και τδβλεπα με λύπη, κοιτάζα τήν κάθε γωνιά του, τó ταβάνι, τους τοίχους, τά παράθυρα, και τó λυπόμουνα, που θα τάφίναμε μόνο, έρημο. Και σά να τδβλεπα και πώς θάταν, όταν θα τ' άφίναμε. Σκοτεινό, σιωπηλό, έρημομένο...

Στο κρεβάτι μου έμεινα άγρυπνος ώρες. Που να κοιμηθώ. Δέν είχα μόνο να σκεφτώ τήν αναχώρηση, τó γυρισμό πάλι, στη χώρα που γεννήθηκα, αλλά και τόσα άλλα κι άλλα.

Κάτι λόγια του πατέρα μου μάλιστα έρχόνταν και ξανάρχόνταν στο νού μου.

Στό τραπέζι ή μάνα μου είχε σκύψει στ' αὐτί του και τού είχε πεί σιγά κάτι. Κι αυτός τής άπάντησε δυνατά :

— Έπρεπε νάμουν κανείς άλλος και νάχα τούτο δω γερό, και σούλεγα !...

Κ' έδειξε τή γροδιά του.

Ομιήθηκα και τόν πατέρα μου πώς είτανε στην

πόλη, πούχαμε αφήσει.

Θυμώδης, απαιτητικός, έβριζε με τό τίποτα τη μάνα μου, και όταν ερχόταν και τό φαι δέν εΐταν ξετομιο, χαλούσε κόσμο! "Αλλαξε όμως έπειτα πολύ, πρό πάντων, όταν φύγαμε, δέν εΐταν αυτός πιά. εΐταν άλλος!... Φερόταν καλά στη γυναίκα του, με καλό τρόπο πάντα και κοιτάζε μάλιστα, όταν αυτή του θυμωνε τώρα, να υποχωρεί.

Μιά φορά μόνο τον είδα να θυμώνει και να κρατά το θυμό του, όχι όπως πρώτα, που να θυμώσει έτσι. Ένα βράδι ή μάνα μου του θυμισε πως τον λέγανε στην πατρίδα του. Και τον λέγανε: Κοντορεθιθούλη! Αυτό τόχα άκούσει και απ' εκείνον, το θεό μου, να τό λέει.

— "Ε, καλά, έκανε ο πατέρας μου πειραγμένος, ναΐκαινες Ξαν ηηλό!...

Και τής κράτησε θυμό σ' όλο τό διάστημα του φαΐτού, κ' έπειτα σηκώθηκε χωρίς να πει λέξη, και πήγε να κοιμηθεί.

Αλλά τό πρωί τόχε λησμονήσει και τόχανε μέλιγάλα.

"Ήρθε και στο νοΐ μου ο θεός μου πως θα πνιγώταν!...

Το στόμα του με τά μεγάλα και άραιά δόντια, θα γέμισε άλιμνοδ νερό...

"Αλλάραγε τά μάτια του θα είχανε τό περιγελαστικό άκούμα; Πώς ήθελα να τον έβλεπα...

Μ' αυτές και άλλες σκέψες έχασα τον ύπνο μου. Πού να κοιμηθώ! "Άκουσα τό ρολόγο να χτυπά και μέτοπα τρείς! Πηγαίναμε για τό Ξημέρωμα...

"Έβλεια τά μάτια κ' αποφάσισα να κοιμηθώ...

"Άκούσα τον άνεμο, που είχε σηκωθεί, να φυσά δυνατά, να βροντά, κ' ύστερα να φεύγει, ναπομακρύνεται γρήγορα και ναφίνει κάποια ήσυχία. Αλλά πάλι να κ' ερχόταν, κ' ερχόταν, μου φάνηκε, με κρότο σιδηροδρόμου.

Έπί τέλους ο ύπνος με πήρε κ' είδα και όνειρο.

Βρισκόμουνα στην πόλη πούχαμε αφήσει και ΐπου θα πηγαίναμε, κ' είμουν σε μιá έξοχή της, σ' ένα γνωστό μου δρόμο χωραγμένο μες στα χωράφια.

Ο ήλιος έδινε, χαλόταν. Ξύπνησα. "Άκουσα τον κρότο του άνέμου ναχεται.

Πάλι ο ύπνος με πήρε.

Την άλλη μέρα είχαμε βροχή, θύελλα, κατακλυσμό σωστό. Ο τόπος βούιζε, μούγκριζε ή πλάσπ. Νερά κατέβαιναν άφροισμένα, είχαν πλημμυρίσει τά πάντα.

— Πάει τώρα! Θα την πήρε την Κουτρούλα... εΐπε ή μη άδελφούλα μου.

— Θα ταξιδεύει!...

Έγώ φαντάστηκα τό γατάκι συρμένο απ' τά θολά νερά, να τρέχει στη θάλασσα, κ' έπειτα, όπως είχα δει πολλά, οχιμένο στην άμμουδιά και κει να σπύζει. Και σά ναδα την τσίχα του τη ραβδωτή ναΐνα μαθνημένη, που τόσο τη γαϊδεύαμε, τά μάτια του βγαλιέντα!...

Και ο τόπος βούιζε, μούγκριζε, βροντούσε άδιάκοπα, και τά νερά θολά, άφροισμένα, γρήγορα, τρέχανε, σά να διαζόντουσαν να πάνε κάπου...

Κατά τό βράδι όμως έπεσα με πυρετό. Το σπίτι άνω - κάτω έγινε. "Ίσαμε τότε κανείς δέν είχε άρωστήσει, μ' όλη την κακοφαγιά που κάναμε. "Ίσως ο άέρας, όπως έλεγε ο πατέρας μου, μās βοηθούσε. Αλλά να τώρα, έγώ, και μάλιστα, πότε;

"Όταν ήρθε ο πατέρας μου μπήκε μες στο δωμάτιό μου που είμουν έγώ και οι άδερφούλες μου, που μούκαναν συντροφιά, μπήκε ταραγμένος και πίσω ή μάνα μου.

Με ρώτησε σά γιατρός, τι αισθανόμουνα, και άλλα.

"Ήσυχσε έπειτα, άμα μ' άκουσε, τη μάνα μου, λέγοντάς της ότι δέν είναι τίποτα...

"Υστερα εΐπε και τι είχε κάνει για να μάθει καλά αν είναι εκείνος, πούχε πνιγεί, ο έξάδερφός του. Έβλεψε τηλεγραφήσει στο νομό μου...

Μετά μιλήσαμε για τό ταξίδι.

Έγώ είδα με τό νοΐ μου πάλι τό βαστού, τη θάλασσα, τά στρογγυλά παραθυράκια και σά ναΐκουσιν τον κρότο του κύματος. Και ή καρδιά μου χτύπησε από χαρά κ' έλπίδα.

Τώρα θα χαϊρόμουνα τη θάλασσα, τό ταξίδι, και όχι όπως τότε...

"Εμεινα τρείς ήμέρες στο κρεβάτι, τρείς ήμέρες σχεδόν με ταραξε ο πυρετός. Στο διάστημα αυτό καμιά είδηση δέν είχαμε από τό νομό μου, και ο πατέρας μου εΐταν άησυχος.

Στην άρρώστια μου αυτή οι Τουρούδηδες φανήκανε γενναϊόδωροι.

Μου στελλανε δυό αυγά και με τη συμβουλή πως θα τά πάρω. Μόνο μελάτα!

"Η δουλίτσα, που τάφερε, μās εΐπε κ' ένα νεό. "Ότι άρχίσανε κ' άλλες όρνιθούλες να γεννούσιν...

Και ή δουλίτσα έλαμπε από χαρά γι αυτό που γινόταν.

— Βρε τό κουτό, μās εΐπε ή μάνα μου, όταν ή δουλίτσα έφυγε, δέν τό είδατε; χαρόταν σά να τά γεννούσανε να τά φάει αυτή!...

Αλλά πρέπει να πω κ' αυτό, δε βαστώ, πρέπει να τό γράψω:...

"Η μάνα μου, όταν έπεσα άρρωστος, λογόταν κάθε τόσο και με ρωτούσε, βάζοντας τό χέρι της στο μέτωπό μου:

— Για να δώ, πως είσαι; Τι αισθάνεσαι;

Την άλλη μέρα που ήρθε και με ρώτησε κοιτάζοντάς με γλυκά:

— Για να δώ, για να δώ τό κεφαλάκι σου...

Αν έξω πως με πείραξε τό κοιταγμα της από τό γλυκό ή ματιά της που εΐτανε γεμάτη γλυκά, τρυφερότητα.

Αν ήθελα να με κοιτάζει έτσι, όχι, δέν ήθελα! Με πείραζε...

Και όταν, πάλι, ήρθε, απέφυγα να την κοιτάξω, ν' αντιγράσω τη ματιά της.

— Τι έχεις; με ρώτησε αυτή.

— Τι νάχω, δέν έχω τίποτα!...

— Για να δώ!

"Έβαλε τό χέρι της στο μέτωπό μου:

— Μπώ... ώραία! "Άρχισες και δροσίσεις... Πάω να σου κάνω ένα τσάι...

Κ' έφυγε.

Στεναγμόσθηκα και ταραχτήκα μαζί, γι' αυτό που έκανα, νάπ' έβγω τή ματιά τής μάνας μου. Άλλ' είπα με μανι.

— Δέ θέλα ν' με κοιτάζει έτσι...

Τήν τέταρτη μέρα σηκώθηκα. Είμωνα καλά και καλά. Άκόμα όμως είδηση ό πατέρας μου δέν είχε λάβει άπ' τόν νομό μου, και άνησυχούσε. Και μεις μαζί του.

Βγήκα τόν άπόγεμα έξω. Και πήγα μάλιστα, σ' ένα μαγαζάκι που είταν κοντά στα περιβόλια, να ψωνίσω κάτι.

Ή μάνα μου μου είχε πει να περάσω κι άπ' τού Τοργουόδη και να τούς εύχαριστήσω για τά δυό αγαθά που μου στείλανε. Άλλά τόν στόμα μου κλειστό! να μόν πώ άκόμα τίποτα άν θά φεύγαμε και τά λοιπά. Έργεπε πρώτα να μάθουμε καλά. Αυτό τ'εχε πει και στις άδερφούλες μου. Μήν τούς ξεφύγει τίποτα, και στη δουλίτσα άκόμα. Μιλιά!

Πήγα στό μαγαζάκι, ψώνισα, και στό γυρισμό, πέρασα άπ' τούς Τοργουόδη. Τούς βρήκα στόν κήπο.

Τούς εύχαρίστησα για τά δυό αγαθά.

Ή Τοργουόδη με ρώτησε για τήν άρρώστεια μου και πάλιν χροούμενη που γέννηκα καλά.

Ό άντρας της μίλησε κι αυτός και ειπε :

— Μικροτρόμακα! Μπορεί και να μη νάρωσάτ'ησι κανείς!...

Στεκότανε στη μέση τού κήπου, κοιτάζοντας τις θρυιδες που σκάλιζαν, που τού σκάθανε τόν κήπο.

— Έ, και να πάρω κανένα μαχαίρι!... ειπε κοιτώντας τόν κεφάλι του.

— Μήν τόν πιστεύεις, μου ειπε ή γυναίκα του, έτσι τόν λέει... Αυτός τρέμει για τις θρυιδοϋλες!...

— Όχι, να μη με τάνει θέρμη, μούγκρισε αυτός.

— Δέν είπα αυτό...

Ό κιο Τοργουόδη άσπασε κάτω σά γυρλιτισμό, και κινήθηκε. Έβγαλε στό βάθος τού κήπου, χόθηκε μέσ στα δέντρα.

— Τόν έπιασε! Έκανε ή γυναίκα του.

Μου ειπε να περάσω όπ'ό μέσα, και πήγα.

Έβει άνοιξε να με ορατά τά ίδια πάνω κάτω. Μου έδωσε και σπόρους να δώσω τής μάνας μου για να τούς σπείρει.

— Νά τούς σπείρεις! είπα με τόν νομό μου, που νά έρσο!

Κείνη τή στιγμή πήγε μέσα ή Μαρουλιό, κρατώντας θριζιμβευτικά ένα αυγό.

— Κυρία κυρία, κοίτα!... κοίτα, τί μεγάλο...

— Ά, να! αυτό είναι αυγό, αγάραρος!... είπα ή Τοργουόδη, παρνοντάς το. Καλά άκουσα γώ, τις φωνές τους πρωύτερα...

— Αυτό τ'έκανε ό πετεινός, κυρία!...

— Τι λές, βοέ άνόητη;

— Σάς όρχίζομαι, κυρία, τόν είδα...

— Βοέ, πήγαινε άπ' έδώ...

— Μα αυτός είτανε στό κοφίνι!...

— Όρίστε! Έκανε ή κυρία Τοργουόδη γελώντας, σέ μένα, πώς σου φαίνεται;...

Ύστερα στη δουλίτσα :

— Καμμένη Μαρουλιό, μαχαίρι να γεννούσαν και

τάρσενικά, κι όχι μόνο μεις τά θηλυκά!... Άλλά...

Ή Τοργουόδη όμως που τ'έλεγε αυτά, ούτε μισό παιδί είχε γεννήσει.

Έφυγα και γελοῦσα στό δρομο, που φαντάστηκε τόν Τοργουόδη γκαστρωμένο ή τόν πατέρα μου...

Πήγαινα σιγά στό σπίτι. Είδα άπ' έξω τις άδερφές μου νάνα.

Κάτι μου φώναζαν, που δέν μπορούσα στην άρχή, νάκούσω. Όταν πλησίασα λίγο, τις άκουσα να λένε ρυθμικά :

— Μάθαμε, μάθαμε, θά φύγουμε!...

Κατάλαβα τί έτρεχε...

Μετά δεκαπέντε μέρες φύγαμε άπ' τόν σπίτι αυτό της έρημιάς. Άποχαιρέτησαμε τούς Τοργουόδηδες και υπήκαμε στην άμαξα που μ'ας περιμένε. Μιά σούστα είχε πάει έμπρός με τά ρούχα.

Τι κλάματα κάναμε... Σά να βλέπω άκόμα την Τοργουόδη να κλαίει, τόν δουλάκι να σφογγίζει τά μάτια του με τήν ποδιά του και τόν Τοργουόδη με γεμάτα δάκρυα τά γουλοκουένα σάτια του. Και είχε θγάλει αυτός μια μαντήλα σκούρα, μεγάλη, γιγάντια, που υπέκανε έπειτα να τώ πώς άν ό Κικίλοπας κείνος, ό Πολύσημος, έφτιαχνε μαντήλι, τόσο μεγάλο θά τ'έκανε...

Ή άμαξα έσφυγε γρήγορα. Χαιρετηθήκαμε κι από μακριά, κοιτώντας τά μαντήλια μας. Είδαμε και τόν σπίτι μας. Θεέ, πώς τόν λυπόμουν! Κλειστό, κατάκλειστο, και κανείς εκεί, κοντά του. Έρημιά...

Ή άμαξα άποικαρινόταν. Οι Τοργουόδηδες, τόν δουλάκι, μαχαίρινα. Στεκόντουσαν άνοιξ στη γραμμή, άνόητοι, και μ'ας κοιτάζανε. Άλλά και τόν σπιτάκι μας πέρα, μόνο έρημο, κι αυτό φανότανε να μ'ας κοιτάζει, να μ'ας κοιτάζει θλιβερά, που φεύγαμε, που τ'αφίναμε!...

ΜΕΣ ΣΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ

Και μούπανε φτερούγησε σ' άστέρια
Στων ήλιων μέσα κρύφου τά φιλιά...
Φτερά έχεις Σύ, ψυχή, λαλιά και χέρια,
Νά ζήσεις στ'ης Άλήθειας τή φολιά.

Και πέταξα μακριά άπ' τά βλιτονέρια,
Άπ' τής Ψευτιάς τήν πόρτισσα αγκαλιά...
Και ζύγωσα τ' άθλόττα λυμέρια
Πετώντας τού Μαρτύριου τή θελιά...

Και τώ τόσα με τ' άστρα, με τή μοίρα...
Τόν Νού, τόν Θεό, τόν Φόν, τόν Πάν, τή Λύρα,
Θρημώντας τήν άνθρώπινη νυχτιά...

Κι άν σβύνω κι άν βασάνει με τόν σάμα,
Πόνό κάτω άπ' τ'άννοπέλου μου τόν τώμα,
Με κείνι έμένα όλόγλυκεια φωτιά...

ΦΙΛΗ ΒΑΤΙΑΔΟΥ

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΒΑΤΟ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΤΙΚΗΝ ΕΤΑΙΡΙΑΝ «ΤΥΠΟΣ»,
ΚΙΜΩΝ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ ΚΑΙ ΣΙΑ
ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 3, ΑΘΗΝΑ

Διευθυντής: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ταχτικοί συντάκτες: Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ, ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ, ΚΙΜΩΝ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟ-
ΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚ ΠΟΥΛΟΣ

Διοικησιτής: Η ΕΤΑΙΡΙΑ «ΤΥΠΟΣ».

Όσα γράμματα ενδιαφέρουν τη Διαχείριση πρέπει
να διευθύνονται:

«ΕΤΑΙΡΙΑΝ «ΤΥΠΟΣ» Σοφοκλέους 3, ΑΘΗΝΑΣ»

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ: ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

δρ.	20	τό χρόνο.
»	10	το εξάμηνο.
»	5	τό τρίμηνο.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ ΚΑΙ ΑΙΓΥΠΤΟ

£	—	τό χρόνο
£	0,10	τό εξάμηνο
£	5	τό χρόνο
£	3	τό εξάμηνο

Και για τα άλλα μέρη ανάλογα

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

Α ΠΑΡΗΓΟΡΗΤΗ μιὰ άστική βραδινή εφημερίδα γιατί στον ποιητικό διαγωνισμό για τον Ύμνο της Εκατονταετηρίδας, ή επιτροπή δέ θώκη, ανάμεσα στό πλήθος των ποιημάτων που της σταλθήκανε, κανένα άξιο για να τό βραδύσει. Λήθουμε κατά μέρος κατά πόσο ή επιτροπή είχε δικιο να μήν κρίνει κανέναν ποιητή άξιο για βραβείο. Αυτό επιτέλους μπορεί να είναι και ζήτημα ύποκειμενικού γούστου, άσχετου με την ποίηση. Ο κ. Πάπ π.χ. που έχει, όπως είναι γνωστό, την ιδιότητα, άμα γίνεται εισηγητής, να ανακλύφει μεγάλους ποιητές, σίγουρα θα ανακλύφει και στην περίπτωση αυτή τον καταλληλότερο για να του χαρίσει τη δάφνη και τό χιλιόδραχμο. Κείνο που δέ συμφωνάμε διάλου με την άστική πατριωτική εφημερίδα, είναι ό χαραχτηρισμός που δίνει στό άποτέλεσμα του διαγωνισμού. «Χρεωκοπία των νέων ποιητών», όπως ισχυρίζεται, σίγουρα δέν είναι. Χρεωκοπία των άστικών ιδανικών άν την ώνόμαζε, ίσως να βρισκότανε πιο κοντά στην άλήθεια. Αν οι νέοι μας ποιητές άληθινά πάψανε να συγκινούνται και να εμπνέονται από σκουρισμένζ ιδανικά, που όλοι μας πιά ξαίρουμε σήμερα τί κρύβεται από πίσω τους, αυτό θα είτανε για ε-
παινος των νέων ποιητών. Τό δυστύχημα, που τίποτα δέν μνηάει τέτοιο μεγάλο καλό. Η ποιητική νεολαία μας ξακολουθάει κι αυτή τον ίδιο χαβά που τραγουδύσανε ως τώρα οι Πατέρες. Καμιά άνησυχία, καμιά ύποψια. Ρουτίνα κ' επανάληψη των χιλιοεπικομένων. Ξέρψυμα λοιπόν και ξεθύμασμα. Γιατί οι Πατέρες επιτέλους άνήκανε σε μιὰ γενεά, που άληθινά πίστευε στα πατριωτικά ιδανικά. Γι αυτό κ' ή πατριωτική ποίηση της περασμένης γενεάς, που μπορεί

και να πεί πως άρχίζει με τό Σολωμό και τελειώνει με τον Παλαμά, μζς έδωσαν κάποια σεβαστά δείγματα άληθινής πατριωτικής πνεύσης. Με τον Παλαμά ή πατριωτική Μούσα φάνεται πως είπε την τελευταία της λέξη στον τόπο μας. Από τώρα άρχίζει άλλη εποχή. Καινούρια εποχή, καινούρια ιδανικά, καινούρια τέχνη. Του κάκου καρτερεί ή επιτροπή τον ποιητή που θα τραγουδήσει με λόγια φιλογερά τό πατριωτικό ιδανικό. Άς μήν καρτερεί, κ' έπειδή ό καιρός δέ μζς περιμένει, άς αναθέσει στον κ. Πολέμη τη σύνταξη του Ύμνου. Είναι ό καταλληλότερος από όλους για αυτή τη δουλειά.

Ο Ι δυό Ηλειώτες δημοδασκάλοι, ό Τζούφης κι ό Αγγλής, οι συντάκτες του γνωστού μαυριέστου προς τους δασκάλους, μαθαίνουμε πως παφθήκανε από τη θέση τους. Για την εποχή μας, που θέλει να περνάει για φιλελεύθερη, τό πράμα αυτό είναι άκατανόητο. Επιτέλους οι άνθρωποι αυτοί δέ δοκίμασαν να οργανώσουνε καιμιά επανάσταση ενάντια προς τό καθεστώς για να θεωρηθεί άπαράκλητη τόσο σκληρή τιμωρία. Άπλούστατα θελήσανε να ξηγήσουνε στους δασκάλους ποιός είναι ό προορισμός τους. Μια κυβέρνηση που διακηρύττει πως τό μεγάλο όνειρό της είναι ίσα ίσα τό ξύπνημα του δασκάλου και μαζί μ' αυτό ή άνύψωση της λαϊκής εκπαιδευτικής, πως μπορεί να θέλει τό δάσκαλο με γλωσσόδετη στό στόμα: Τι να την κάνουμε τη δημοτική γλώσσα και τίς άλλες μεγαλύτερες μεταρρυθμίσεις, ζυμ λήθει από τους δασκάλους τό στοιχειώδες αυτό, ή λευτεριά της σκέψης: Οι σκλάβοι σκλάβους θα πλάσουνε, άς είναι και με τη δημοτική γλώσσα. Μα αυτό θα είναι φοιητό. Ν' άνοίγουμε την πόρτα για να μπεί ή Δημοτική και συνάμα να κλείνουμε τό στόμα του δασκάλου, τί τραγική εισοονείζ! Η «Γενική Ένωσις» των δημοδασκάλων θάπρεπε, όπως πολλή σωστά σημειώνει κι ό «Ριζοσπάστης», να τό πάρει τό ζήτημα για δικό της. «Αυζ μιὰ επανωλεματική Ένωσις άσινε ένθετα τό μέλη της στην έπιπέθεια ή στη στενωχεσάλια, δέ βλέπουμε σε τί γοειάεται. Μα σάινεται πιός κ' ή «Ένωσις» των δημοδασκάλων, θα είναι σόν την περίπτωση «Ένωσις» των Καθηγητών, ποι μόνο ποσοστικό έχει να πιάσει ποδιές και να συντάσσει άγκυροσβείες και βροθεοισμοίς. Αν πάλι οι δυό δασκάλοι, που με τό τολμηρό τους κείνο διάβημα πήσανε πιά ξενοδοστή θέση στην ιστορία της Έκπαίδευσης, ποσότηκανε ν' άλλη καιμιά άπία, άγνωστη σε μζς, καινούρια ή παλιά, τότε τό ύπουνοστο έχει ύπονοέσσει να μζς ξενοδοήσει πως έχει άκοιθίτ ή παλιόνο απτή ύπόθεση που μένησε τόσα αγήλια μέσζ στο δικτατορικό κλάδο.

ΜΑΣ πληροφοροούν οι εφημερίδες πως ό κ. Δίγκας έκαμε εκπαιδευτική επίθεώρηση της Μακεδονίας. Θα είταν καλύτερα άν είχε άρχίσει από την Αθήνα. Έτυχε να παρεβρεθούμε στην τελετή που έδωκε την περασμένη Κυριακή τό 17ο Δημοτικό σχολείο, κι άκούσαμε ξεθρόντητοι πως, ένό τα μαθήματα άρχίζουνε στις 8 1/2 τό πρωί, μερικά παιδιά

παρουσιάζονται στις 9 και 9 1)2. Ρωτώντας μάλα και πώς σ' άλλα σχολιά, μάλιστα ιδιωτικά, τα παιδιά έχουν το λήφτερο να πάνε στις 10 ή και 10 1)2. 'Απτό λέγεται και είναι τίποτα λιγότερο, παρά παραλυσία, και άπορούμε πώς δεν ξέρει ο κ. ύπουργός πώς βασιλεύει τέτια παραλυσία, ή αν την ξέρει, πώς δεν τη σταματά. Καλύτερα να λείπουν τέτια σχολιά, που συνηθίζουν τον άνθρωπο από μικρό στην παραλυσία και κακοήθεια. Και τι κάνει το 'Εκπαιδευτικό Συμβούλιο; τί γίνεται στη Γερμανία, όπου σπουδάζουν οι κ. κ. Σύμβουλοι;

'Ηθέλαμε να μάθουμε και αν άρχίζουν τα μαθήματα τους οι δασκάλοι άληθινά στις 8 1)2. Γιατί άνάγειλαν πώς ή σκόλη τους θα άρχιζε στις 9, ενώ δην την άρχισαν παρά στις 10, κατά το θεατρικό σύστημα. Δεν έννοούν ότι φέρθηκαν χωριάτικα προς δους κατά την άγγελία πήγαν στις 9 και έχασαν του κάκου μια δλόκληρη ώρα; Δεν έννοούν άκόμα, πώς υποοστά στα παιδιά, που τάχα πρέπει να μορφώσουν, διάπραξαν μια αναλήθεια;

Τι χάλα!

Στα δικά μας χρόνια άρχιζαν τα μαθήματα στις 8, όταν γυποούσε το κουδούνι, κι όλα τα παιδιά άνέβαιναν άμέσως στην τάξη. Σπάνια και κατά λάθος υπορούσε να ύστερούσει κανείς μαθητής, ν' αν έτσι ύστερούσε, έίταν άναγκασμένος να σταθεί δωδός ως στο τέλος της παράδοσης.

Φίνεται πώς τόσα προκόφουμε άνάποδα.

Η ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΨΥΧΟΣΑΒΑΤΟΥ

(Γράμμα στον Π. Α. Ταγκόπουλο)

Άγαπητέ μου Πάνο,

Δεν μπορείς να φαντασής πόση χαρά μου προξένησε ή συμμετοχή σου στην παράσταση του «Ψυχοσαάββατου». Θα τόχω μέσ στις καλές θύμησες της ζωής μου πώς ένας ποιητής σαν και σένα έπαιξε κάποτε τον Κωσταντή μου και τον ζωντάνεψε με την ήθοποιία του, όπως μπορούσε να το κάμη, κι από μένα καλύτερα, με την ποίησή του.

Δεν ήξερα σχεδόν καθόλου τη Σχολή του 'Ελλ. 'Ωδείου και, τόμολογώ, δεν είχα καμμία πεποίθηση πώς το «Ψυχοσαάββατο», το τού δύσκολο ίσως από τα θεατρικά μου έργα, θα παιζόταν τόσο καλά. Μά έμεινα έκπληκτος και καταγοητευμένος έκείνο το βράδυ, σαν είδα πώς κ' οι άλλοι έρασιτέχνες δεν πήγαν πάρα κάτω από τον πρωταγωνιστή. 'Αλλωστε 'ς αυτή την τραγωδία και τα τέσσερα πρόσωπα, για να μην πώ και τα πέντε, καταντούν πρωταγωνιστές. Δεν ήταν βέβαια το τέλος που θα έπαυμούσε κανένας να ιδή. Δεν ξέρω όμως αν αυτό το τέλειο το άπαντούμε πολύ συχνά και στα θέατρα μας, ούτε αν μερικές στιγμές από τη δική σας έρασιτεχνική παράσταση δεν ήταν έφάμιλλες μ' εκείνες που μας χαρίζουν οι άληθινοί ήθοποιοί.

Σε παρακαλώ πολύ, άγαπητέ μου Πάνο, να διαβιβάσης τα ειλκωινή μου συγχαρητήρια και τις θερμές μου εύχαριστίες 'ς όλους και 'ς όλες που έλαβαν

μέρος στο Ψυχοσαάββατο. Είδα την κυρία Θεώνη Δρακοπούλου και τη συγχαρηκα για την τόσο καρποφόρα διδασκαλία της. 'Όσο για σένα, δε βρίσκω, με την άλήθεια, τα κατάλληλα λόγια, για να σ' εύχαριστήσω και να σε συγχαρώ. Μπορείς να τα μαπτεύεις άνάμεσ' απ' τις φτωχές αυτές γραμμές.

'Εγκάρδια χαρετίσματα,

Δικώς σου

ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΔΕΙΚΝΑ

ΣΥΓΝΕΦΑ

Σύγνεφ' άραχνούφαντα κι άέρινα,
που τρέχετε ψηλά στον ουρανό,
την ώρα που ολόβαθα πονώ,
μ' έ πόνον ύπερκόσμου, τρανώ,
καλώ σας.

"Αχ, πάρετε με, σ' άέρινα ταξίδια σας,
και φέρετε με ψηλά, ψηλά πολύ,
φορέστε μου φτερούγες για στολή,
και κάμετε και μένανε πουλί,
δητό σας.

Κι ως φύγοιμε μαζί για χώρες άγνωστες
σε κόσμο έντυχιμένο, μακρινό,
και σαν άγνωροδίσει το πουρνό
κι ο ήλιος μ' ένα φίλημα θερμό
σας λύσει.

Σύγνεφ' άραχνούφαντα κι άέρινα,
και γίνετε δροσούλα και βροχή,
στον παραμένον κρίνον την ψυχή,
τότε κι ο πόνος μου χαρά στο δυστυχή
αξ' δώσει!

ΤΥΜΦΡΗΣΤΟΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Ψυχή μου έσύ, της θλίψης άδερφή,
και του κρημού του άλύτρωτου έραμένη,
ποιό πόθο σε σπαράζουνε κρυφοί
και ποιά λαχτάρα έδώ σ' άλυσοδένει;

Μάταια κοιτᾶς στον πόθον την κορφή,
έκεί που κόσμοι ζούν δνειρομένο,
έκεί που το φεγγάρι χουσαφι
γλυστράει σαν πονεμένο και πεθαίνει.

Κολτά! τα πάντα γύρω σιστεινά,
κι άναστο' ή νύχτα, μύρη σαν την πίσσα
κι όλα σου ξένα, κι όλ' άλαργινά.

Σαλεύουν μοναχά τα κυπαρίσσα,
μέσ στα πλατεία και τ' άνασσα της πόλης,
σά κι σού λέν να πᾶς να τ' άγκαλιάσεις.

ΑΓΗΣ ΛΕΒΕΝΤΗΣ

ΑΠΟ ΒΔΟΜΑΔΑ ΣΕ ΒΔΟΜΑΔΑ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

«Στίχοι» Ἀγγέλου Σικελιανού. — «Μυστικὲς λειτουργίες», Ἡλία Βουτιερίδη. — «Ὁ ποιητὴς Γρυπάρης» Μιλτου Κουντουρά.

— Οἱ «Στίχοι» τοῦ ποιητῆ Ἀγγέλου Σικελιανού, περιέχουν εικοσι δύο τραγουδιὰ του, πού μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ τυπωθήκανε αλλοτὲ στο «Νουμά». Ὁ Λευκαδίτης ποιητὴς ἔχει μίαν ἐξαιρετικὴν μεγαλοστομία, πού υψώνει τῆς ποιητικῆς του εἰκόνες στους οὐρανούς τῆς φαντασίας. Τὸ ὕφος του ἀδρό καὶ σκληρὸ, ἔχει τὴν ἰδιαίτην ἀτομικότητά του, καὶ ἡ ἔκφρασή του, ὄχι πάντα μὲ σαφήνεια, ἔχει βάθος καὶ νόημα ἀρχαῖα ποιητικῶν. Τὰ στοιχεῖα τῶν τραγουδιῶν του Σικελιανού, πλούσια καὶ καλοβολεμένα, μᾶς παρουσιάζουν ἓνα ἔργο ἀξιοπροσοχῆς. Ἐξὼν ἀπὸ τὰ πρωτοδικὰ του ποιήματα, ὅπου ξανακούγονται οἱ τριμῆνες ἔθνηστικὲς ψαλμοδίαι, — ὅλα τ' ἄλλα τραγουδιὰ πρὸς εἶναι ζωὴ καὶ νοῦς, σημαδεύονται μὲ τὴν πρωτοτυπία τους ἐκείνη, πού γιὰ πολλοὺς στέκεται ἀληθινή καὶ ἀγνή εὐχαρίστηση. Τυπώνουμε δὴ τὴν «Ἀναδυσμένη»:

Στὸ ρόδινο μακάριο φῶς, νᾶμαι, ἀνεβαίνω τῆς αὐγῆς,
Μὲ σηρωμένα χέρια·
Ἡ θεία γαλήνη μὲ καλεῖ, τοῦ πέλαου, ἔτσι γιὰ νὰ βγῶ
Πρὸς τὰ γαλάζια αἰθέρια·

Μὰ ὦ, οἱ ἀξάφνης πνοὲς τῆς γῆς, πού μὲς στὰ στήθια
Καὶ ἀκέρια μὲ κλονίζουν! (μοῦ χυμῶν
Ὡ Δία, τὸ πέλαγο εἰν' βαρὺ καὶ τὰ λυτὰ μου τὰ μαλλιά
Σὰν πέτρες μὲ βυθίζουν!

Ἄδρες τρεχάτε—ὦ Κυμοδὴ, ὦ Γλαύκη—ἐλάτε πιά.
Τὰ χέρια ἀπ' τῆ μασκάλης, (στε μου
Δὲν πρόσμενα ἔτσι μονομιάς παραδομένη νὰ θροεθῶ,
Μὲς στοῦ Ἥλιου τὴν ἀγκάλη.

— Οἱ «Μυστικὲς λειτουργίες» τοῦ Ἡλία Βουτιερίδη, εἶναι ποιητικὸ βιβλίον πού περιέχει ὄλο σονέττα. Κάμποσ' ἀπ' αὐτὰ εἶναι τυπωμένα σὲ παλιούς τόμους τοῦ «Νουμά». Ὁ ποιητὴς ἔχει τὸ χάρισμα τῆς φροντισμένης φόρμας, στὴ φράση καὶ στὴν ἀπόδοση τοῦ ὅ,τι αἰσθάνεται. Κι ἂν ὅλα τὰ δεκατετράστιχα δὲν εἶναι τῆς ἴδιας ἀξίας, ὅμως σταματᾶ κανεὶς συχνὰ σὲ τραγουδιὰ, σὰν τὸ ἀκόλουθο, πού ἐπιγράφεται «Στὴ γυναικία μου»:

Παράξενο καὶ σὺ μὴ θρεῖς ἂν τόση
χαρὰ καὶ λύπη ἔχω ἐδῶ μέσα ἐνώσει.
Πάντα γιὰ μὲ γραμμένο εἶναι τὸν πόνο
νὰ σμίγω, δταν καὶ τῆ χαρὰ σιμόνω.

Κι ἀφοῦ ὅλη τὴν ψυχὴ μου φανερώνω
τραγουδῶ ἐπάνω στὸ δικό της τόνο.
Σωστή ἡ ψυχὴ μου εἰκόνα τῆς νὰ δώσῃ
θέλει σ' ἕσπικον θελήσῃ καὶ μὲ νοῦσῃ.

Κ' ἔτσι μιλῶ σὰν ἄνθρωπος, πού ἀφίνω
τὴν ψυχὴ μου νὰ λήῃ πόσο ὑποφέρω
κι ἀπὸ τὸ ποτήρι τῆς χαρᾶς σὰν πίνω.

Ξέρεις πῶς σ' ἀγαπῶ καὶ ὅτι εἶσαι ξερῶ
γιὰ μὲ ἡ χαρὰ· μὰ ζῶ καὶ πονεμένος
γιατὶ εἶμαι γιὰ τὴν ἐλοχὴ μᾶς ξένος.

— Βγήκε σὲ μικρὸ βιβλίον ἡ ὀμιλία τοῦ Μιλτου Κουντουρά γιὰ τὸν ποιητὴ Γρυπάρη, πού ἔγινε τὸν περασμένο χειμῶνα στὴ Χιό. Κι ἂν μὲ φιλότιμη προοπᾶθεια μᾶς ξετυλίγει τὸ θαυμασμό του γιὰ τὸν τραγουδιστὴ τοῦ «Ἰσκιου τῆς καρδιάς», ὅμως ὁ φιλολογικὸς μεσσιανισμὸς του γιὰ τὸν Ἀγαπημένο, τὸ Μοναδικὸ καὶ τὸν Ἀσύγκριτο, μπορούσε, θαρροῦμε, νὰ λείπει. Τὸ αὐριό, στὰ Γράμματα, κ' ὡς καὶ παντοῦ, θὰ εἶναι πλημμυρισμένο ἀπὸ Δημοκρατία.

Ἡ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Στὸ 17ο Δημοτικὸ σχολεῖο, τῆς ὁδοῦ Σαρρῆ, εἶχανε εἰδοποιήσει πῶς ὁ Φιλῆντας θὰ μιλοῦσε γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα κτλ. Ἀπὸ ἐχτίμηση πρὸς τὸν ἄνθρωπο καὶ ἀπὸ περιέργεια νὰ δῶ πῶς πάει ἡ μεταρρύθμιση τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσης, ἔτρεξα πρῶτος. Ἀνάμεσα στὸ λαϊκὸ ἀκροατήριον καὶ μπροστὰ στὸν ἐπιθεωρητὴ καὶ τὸν ἀξιωματικὸ κ. Πάλλη καὶ μερικὸς δασκάλους, ὁ Φιλῆντας, χιουμοριστὴς καὶ δεινὸς ἐκλαϊκευτῆς τῆς ἐπιστήμης, ἀνάλυσε τὸν ἀγῶνα τὸ γλωσσικὸ τοῦ δημοτικισμοῦ, πείθοντας καὶ τοὺς πικροῦς ἀντιγνώμονες ἀκροατῆς του—φάνοντας καὶ νὰν τοὺς ἐνθουσιάζει ἀκόμα — ὅτι τὸ δημοτικὸ σχολεῖο τώρα καὶ ἐξῆς θὰ μᾶς δίνει πολίτες, πού θὰ νοιώθουν ἀπὸ γλώσσα, πού θὰ ἔχουν τὴ δύναμιν νὰ μποροῦν νὰ ποῦν τις δύο σκέψεις των λεύτερα καὶ δυνατὰ. Στὸ τέλος ἐδιαβάστηκαν ἐκθέσεις ἀπὸ παιδιὰ 10 χρονῶν, πού εἶναι τὰ πρῶτα δείγματα τῆς φεινῆς προσπᾶθειας μόνου, καὶ μὲ παιδιὰ πού ἔχασαν τὰ περασμένα χρόνια των μὲ τὸ παλιὸ πρόγραμμα. Καὶ δόξα τῷ Θεῷ, εἶδαμε, κείνο, πού πολλὰ φυσικὰ γίνεται σ' ὅλα τὰ ἔθνη, τὰ παιδιὰ μὲ λίγη βοήθεια τοῦ δασκάλου νὰ μποροῦν νὰ διατυπώνουν σωστὰ, μὲ παιδιᾶτικὴ εὐκιρηνία καὶ φυσικότητα καὶ παραστατικότητά κείνου πού θέλουν νὰ ποῦν κ' αἰσθάνονται. Ὁ κ. Βαχαβιῶλος ἔπρεπε καλώντας τοὺς δασκάλους ὄλους τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιᾶ νὰ διατάξει νὰ ἐπαναληφτεῖ αὐτὴ ἡ ἱστορικὴ τελετὴ, ἐνώπιον καὶ ἐπισήμων μάλιστα, γιὰ νὰ πειστεῖ καθαρὰ καὶ ἔλαστερα ὁ δασκαλικὸς κόσμος, πού ἀκόμα ἀντιδρᾷ στὴν ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση, πῶς τὸ ἔθνος μὲ μιά τέτοια ἐργασία σὲ δέκα χρόνια θὰ ὑποθετεῖ σὲ ἀγνώριστο ἐπίπεδο πνευματικῶν.

Π. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ
Καθηγητῆς

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΥΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑ

Φίλε «Νουμά»,

Τὸ βιβλιοπωλεῖο «Ἐστία», κατὰ μίμησιν τοῦ Ζημάκη, ἔβγαλε ἕναν τόμο νεοελληνικὰ διηγήματα καὶ ἀναγέλλει πὼς ἔχει ἔτοιμο καὶ τὸ δεύτερον. Τὴν ἐκλογὴν καὶ τὴν συλλογὴν τῶν διηγημάτων αὐτῶν τὸ βιβλιοπωλεῖο τῆς «Ἐστίας» τὴν ἀνέθηκε στὸ λόγιον καὶ ἡμερολόγιον κ. Κ. Σκόκου, καὶ ὁ κ. Ἡμερολόγιος, ὅπως εἶδα ἀπὸ τὰ περιεχόμενα τοῦ πρώτου τόμου καὶ ἀπὸ τὰ περιεχόμενα τοῦ δευτέρου, πού τἀναγγέλλει στὴν τελευταία σελίδα τοῦ πρώτου, εὐσυνείδητα δουλεύοντας, ἀπέκλεισε ἀρκετὰ γνωστὰ ὀνόματα λογιῶν, πού ἔχουν προσφέρει στὸ νεοελληνικὸ διήγημα κάτι, ἂν ὄχι ἀνώτερον, ἴσο τοὐλάχιστον μὲ κείνο πού πρόσφερε ὁ κ. Μαρίνος Σιγούρος λ. χ. καὶ ὁ Μαρίνος Φαλιέρος, καὶ οἱ οἱ διάφοροι Μαρίνοι τῆς φιλολογίας μας. Ἐντύπωση μάλιστα μεγαλύτερη μοῦκαμε ὁ ἀποκλεισμός ἐνὸς γνωστότατου λογογράφου, πού ἀκόμα ὁ καθημερινὸς καὶ περιοδικὸς τύπος μιλάει γιὰ ἕνα πολυσέλιδο διηγημά του, πού μεταφράζεται καὶ ὅλας καὶ στὰ Γερμανικά. Ὁ ἀποκλεισμός αὐτὸς ἔχει λόγους, καθὼς ἔμαθα, καθαρὰ οικονομικούς. Δηλ. ὁ συγγραφεὺς ζήτησε πηνήντα ψαρδοραχμῆς γιὰ ἕνα διηγημά του, πού θὰ τὸ ἐμπορευότανε ἢ ἑταιρία «Κολλάρου — Σκόκου», καὶ ὁ κ. Ἡμερολόγιος πού, καθὼς μαθαίνω, ὅλη αὐτὴ τὴ δουλιὰ τὴν ἔκανε χάρισμα, ἀπὸ ἀγνοῦ ἐνδιαφέρου μανάχα γιὰ τὰ νεοελληνικὰ γράμματα, θεώρησε ὑπερβολικὴ τὴν ἀξίωση τοῦ συγγραφέα καὶ τὸν... ἀπέκλεισε! Ὁ κ. Ἡμερολόγιος, βλέπετε, δὲν τὰ κατάρρε ἀκόμα νὰ συγχρονιστεῖ καὶ νὰν τὸ χωνέψει πὼς πέρασε πιά ἀνεπιστρεπτὴ, μὲ τὸ συμπάθειον, ὁ καιρὸς πού δένανε τὰ σκυλιὰ μὲ τὰ λουκάνικα, καὶ οἱ ἐκδότες ἡμερολογίων χτίζανε μέγαρον, πληρώνοντας τοὺς συνεργάτες τους μὲ... δῶδα, πού ἢ ἀγοραία τῆς ἀξίας ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴν ἀξία τῆς Ἀργεντινῆς δεκάρας.

Δικός σου
ΑΔΟΞΟΣ

Υ. Γ. — Δὲν εἶδα στὸν κατάλογο νἀναφέρεται τὸνομα τοῦ Μήτην Καλαμά, πού ὁ «Πράσινος θύρος» του, ἅμα πρωτοτυπώθηκε στὸ «Νουμά», μεταφράστηκε ἀπὸ τὸν Γερμανικὰ καὶ Γαλλικὰ, οὔτε τὸνομα τοῦ Δημοσθένη Ζήλου, πού τὰ «Θεσσαλικὰ διηγήματα» του ἔκαμαν δυνατὴ ἐντύπωση, οὔτε τόσα ἄλλα ἀκόμα. Κι ὁμοίως κτλ.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Περὶ ἀνταλλαγῆς πληθυσμῶν καὶ ἐποικισμοῦ ἐν τῇ Βαλκανικῇ κατὰ τὰ ἔτη 1919—1920.

Ὁ κ. Α. Α. Πάλλης, γενικὸς οικονομικὸς ἐπιθεωρητῆς, τύπωσε στὴν Πόλιν τὴ μελέτη αὐτὴ, πού μέσα στις λίγες τελείδες ἐξετάζει τὸ σπουδαιότατον αὐτὸ ζήτημα πού δείχνει μὲ ποιὸν τρόπο μπορεῖ νὰ λυθεῖ ἀποτελεσματικὰ τὸ νέο πρόβλημα τοῦ ἐποικισμοῦ πού δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸν πανευρωπαϊκὸν πόλεμον, Ὁ κ. Πάλλης χρημάτισε γεν. γραμματεὺς τῆς Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς γιὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν

προσφύγων τῆς Μακεδονίας καὶ ἔτσι ἔχει ἀποκτήσει αὐθεντία στὰ τέτια ζητήματα.

—Τραγούδια τοῦ Βλάμη (ἔκδοσις Γ' δρ. 2).

Βγήκανε σὲ τρίτη ἔκδοσις καὶ πουλοῦνται στὸ βιβλιοπωλεῖο Βασιλείου (Σταδίου 42) τὰ γλεντζέδικα τραγούδια τοῦ Βλάμη πού πρωτοτυπώθηκαν στὰ 1907 στὸ «Νουμά».

—Πολ. Ροδοκανάκη: «Ἡ Βασίλισσα καὶ οἱ Βυζαντιναὶ ἀρχόντισαι» Ἐκδότης Μιχ. Ζημάκης δρ. 7.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Ν. Σκαλη. Πρῶτον νὰ προσπαθήσεις νἀποκτήσεις τὴ συνήθειαν νὰ λὲς ἐκεῖνο πού θέλεις νὰ πείς, δεύτερον νὰ γυμναστῆς νὰ τὸ λὲς σὲ σωστοὺς στίχους, πού δὲν τὸ κάνεις ἀκόμα· τἄλλα ἔρχονται καὶ β. π.—κ. Γ. Α. Κασ. Ὁ «ὑνεῖρος (;) θρύλος» εἶναι ἕνα βῆμα πρὸς τὰ ἔμπροσ. Ὁ πρῶτος στίχος ὅμως κακός· οἱ χασμωδίες πάρα πολλές· οἱ κακοφωνίες κάμποσες· «Κεῖ πού καὶ κείος ἐπνίγηκε».—κ. Κ' Περιφ. Τὸ εἶπαμε πὼς εἶναι ἀδύνατον νὰ τὰ προφταῖνουμε ὅσα μᾶς στέλνουν. Ἡ μαργαρίτα καλὰ στιχογραφήμενη, μὰ δὲ μᾶς πολυαρέσει.—κ. Γ. Ζαγλ. Κανένας λόγος γι' ἀτελεισία. Μὴ ξεχνᾶτε αὐτὸ πού εἶπαμε ἀπὸ δὺ χιλιάς φορές, πὼς—μ' ὅλη τὴ διάθεσή μας νὰ ἐνδραρθῶμε τοὺς νέους—δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ μοναδικὸς προσορισμὸς μας. Ἐχετε ὑπόψιν πὼς ὅταν ὑπάρχει κατὶτι, θὰ φανεῖ. Φτάνει νὰ δουλεύει κανένας.—κ. Μ. Γ. Καρ. Θὰ σ' ἔχομε ὑπόψιν. Ὑπομονή.—κ. Μ. Γιανν. Καὶ βέβαια μπορεῖς. Ἡ «ζωή» πάντων δείχνει πὼς ἔχεις πρωτοτυπία, πού μὲ λίγη περισσότερη μαστοριά, θὰ δώσει καλοὺς καρπούς—δηλαδὴ ἀνθια γιὰ καρπούς, πού τοὺς βλέπουν οἱ δόλιοι οἱ ποιητέ!—κ. Μαχ. Μ. Λάβαμε τὰ μάγια. Θὰ τὰ δημοσιεύουμε ἂν δέχῃσαι νὰ τὰ διορθώσουμε κάπως.—κ. Π. Βασ. Πολὺ γρήγορα ξεμπερδεύεις στὸν «πόθο» σου τὴν ὁμιλίαν· ἔτσι πού καταντᾷ κοινοτοπία, δηλαδὴ ὅλο τὸ πεζογράφημά σου κατάνται νὰ λέει πὼς:

Καὶ τὸ πουλι θέλει κλαρὶ καὶ τάνθος φῶς γυρεύει

Κι' ὁ ποῦχασε τὴ λευτεριά, τὴ λευτεριά λατρεύει.

Νὰ πούγινε καὶ λιανοτράγουδο πού σου τ' ἀφιερῶνουμε!—κ. Δυσ. Μαγμ. Χωρὶς κομπλιμέντα, ἔχεις ποιητικὴν καὶ τὰ θέματα σου—ναυατολίτικα—εἶναι πλούσια καὶ ἀνεκμετάλλευτα ἀκόμα. Πρέπει ὅμως νὰ μελετήσεις τὸ στίχον γιὰ τὸν μεταχειρίζεσαι ἄσκημα. Ἀκόμα νὰ καθαρίσεις τὴ δημοτικὴν ἀπὸ μερικὰ «βρισκόμενος».—Κάλφα Ἡ ὑπόθεσις βέβαια, ἂν καὶ ὄχι ἀσυνήθιστη, καλὴ—τὸ πὼς εἶναι ἀληθινὴ ἱστορία δὲν ἔχει πολλὴ σημασία· στὴν τέχνη πού γυρεύει ἀληθινούς ἀνθρώπους καὶ μὴν ἔχουν ὑπάρξει ποτέ. Ὅμως τὸ γράφημά σου θέλει ἀκόμα αὐγύρισμα. Ἀπόφευγε νὰ φιλοσοφεῖς ἀπὸ τὸ πρῶτον στὴ διήγησή σου· ἄφρισε νὰ βγαίνει μονάχην τῆς ἡ φιλοσοφία σου.—κ. Ἀσπ. Γιαν. Καλὸ τὸ ποίημα, μὰ μεγάλο καὶ δὲν μποροῦμε νὰ σου τάξουμε τίποτα. Ἡ παρωδία θὰ δημοσιευτεῖ. Τἄλλα δὺ μικροὺν ἄκρια δὲν τὰ εἶδαμε. Τὸ «σαμπίκος ταμπάκος» καὶ τὸ «Μπαλιὰ» ἀκατανόητον γιὰ μᾶς, Ὅπως νᾶναι νὰ μὴν ἔχεις τὴν ιδέα πὼς μᾶς κουράζεις—τὸ ἐναντίον, ὅπως λένε στις κυρίες.—κ. Εβ. Μαρκ. Ἐβρεις τὴν ἀντιπάθειά μας γι' αὐτὸ τὸ εἶδος τοὺς στίχους πού δὲν εἶναι στίχοι καὶ ποῦκαναν τὸ Ράσκιν νὰ εἰπεῖ πὼς εἶναι ἡ συφορὰ τῆς μωδέρνας—τότε—ποίησης.

Οἱ σελίδες 1, 2, 15 καὶ 16 τοῦ σημερινοῦ φύλλου κέβουνται καὶ μπαίνουν γιὰ ἐξώφυλλον στὸν τόμον.